

Parisdə dolma bışırıb, "Şuşanın dağları"nı oxuyan azərbaycanlı

Qızlarına Ulduza Şuşa və Leyli Şuşa adlarını qoyan Tərənə Allahverdiyeva-Monbarbü: "Çalışıram ki, ermənilər məqsədlərinə nail olmasınlar"

Uzun müddət idi ki, Tərənə Allahverdiyeva-Monbarbü adlı, əslən Qarabağdan olan vokal ifaçısının Parisdə yaşadığı, "Tərənə Paris Baku" ləqəbi ilə məşhurlaşdırıldından xəberdar idik. İfaçı ölkəyə gələr-gelməz, biz də onuna görüşmək istədik. Fikirləşdik ki, yəqin "Bonjour" deyə-deyə, yarıfransız, yarı-Azərbaycan dilində danışacaq. Ancaq müraciətimiz bizi çox təəccübənləndirdi. Şirindilli, Qarabağ ləhcəsinə unutmayan müraciətimizin dilindən Şuşa kəlməsi düşməndə.

İki qız övladı olan Tərənə Allahverdiyeva onlara Ulduza Şuşa və Leyli Şuşa adlarını qoyub. Deyir ki, hər dəfə onların adlarını çekəndə, Şuşanı xatırlayırlar. Özü də məhz hayat yoldaşı Erik qızlarının ikinci vətənlərinin Şuşa olduğunu unutmaları üçün belə bir addım atmağı təklif edib. Cütlüyün bu qərarına yalnız "əhsən" demək olar.

- İki qız övladınız var - Ulduza Şuşa və Leyli Şuşa. Övladlarınızın ad məsələsində deyəsan daha çox sizin sözünüz keçib?

- (gülür) Elə deyil. Erik məni sevəndə mənimle berabər mədəniyyətimi, adətlərimi, ölkəməni də sevib. Hərdən düşünürüm ki, elə bil Erik Azərbaycanda anadan olub. Çox zaman forumlarda, sosial şəbəkələrdə hansıa erməni öz lobbiçiliklərini yürüdəndə, Erik ona cavab yazır ki, siz yanlış düşünürsünüz, böyük təşkilatlar sizin haqqınızda bu fikirdədir. O, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırır. Mən elə şeylər vaxt təpə bilmirəm. Hərdən deyirəm ki, elə bil sən şüsalısan. Erik mənim vətənim, ölkəməni çox sevir və hər yerde onun həqiqətlərini müdafiə edir.

O ki qaldı qızlarının adlarına, onlar dünənəyə gələndə, biz belə qərara geldik ki, hər ikisinə azərbaycanlı adı qoyaq. Ulduza nə-nəmin, Leyli isə anamın sevdiyini addır. Anam uşaqları Şuşanı unutmasınlar bilsinlər ki, onların bir tərəfi azərbaycanlıdır. Qızlarına Şuşa adının qoyulması Erik tərəfindən yürüdülən çox gözəl fikirdir. Erikin bu fikrini desəkədim. O, dedi ki, qızlarımız gələcəkdə maraqlansınlar ki, onların ikinci vətənləri də var.

- Onlar Qarabağ haqqında məlumatlıdır?

- Hələ yaşları çox azdır. Böyük qızım Ulduzanın 7, Leylinin isə 6 yaşı var. Onlara məharibə barədə heç nə deməmişəm. Sadəcə olaraq Qarabağdan danişmışam. Məharibə, neqativ hadisələr haqqında heç nə danişmamışam. Gələcəkdə Şuşaya getmek istəsələr, hər şeyi onlara izah edəcəm.

- Azərbaycanca danişə bilirlərmi?

- Çok az. Onlar Fransada böyüyürlər. Fransız dilində təhsil alırlar, çevrələri, dostları fransızlardan ibarətdir. Ona görə Azərbaycan dilində çox da ünsiyyətdə ola biləcəkləri adam yoxdur. Tez-tez anamlı danişirlər, o da fransız dilində. Evdə Azərbaycan dilində bir mənim danişram.

- Repertuarınızda ən çox sevilən mahnıların biri de "Şuşanın dağları" mahnıdır. Heç Şuşanı xatırlayırsınız?

- Şuşanı hər zaman xatırlayıram. "Şuşanın dağları" mahnısını bir layihəyə salmışam və konsertlərimdə onu da ifa edirəm. "Azərbaycan ruhu" adlı layihə ilə konser proqramları baş tutub. Biz orada videoçarx vasitəsi ilə Azərbaycanın ümumi görüntüsünü əks etdirmişik, əsas görüntünü isə Qarabağı yönləndirmişik. Mən orda həm də ifadan əvvəl mahnının nədən bəhs etdiyi haqqında tamaşaçılarla məlumat verirəm. Bu layihəni bir dəfə təqdim etmişik. Orada Qarabağın işğal

olunması haqda danışırıam, doğuldum şəhərə döne bilmədiyimi deyirəm. Səhnədə Azərbaycandan xalçalar, milli attributlar, xonça, Şəki-dən gələn mis qablar qoymuşq. Bir sözlə, biz o səhnədə Azərbaycan ab-havası yaratmışq. Həttə bu konsertimdə erməni vətəndaşları da iştirak edirdi. Onlar konsertin sonunda yaxınlaşıb, bildirdilər ki, bu, siyasetdir, biz istəməzdik ki, belə olsun.

- Adətən xaricdən gələn vətəndaşlarımızdan hansı müğənnilərimizin orada tənqidini soruşurlar. Məsələn, əminəm ki, Parisdə xalq artistimiz Alim Qasimovu yaxşı tanıyanırlar. Çünkü hər il azi bir dəfə muğam ifaçıımızı orada konsert verməyə dəvət edirlər.

- Həqiqətən də Alim Qasimov orada tanınır. Fransız kitabxanasında və bəzi satış obyektlərdə onun albomları yer alıb. Təəssüf hissi ilə qeyd edim ki, başqa ifaçılarımızı tənimirələr. Son zamanlar Heydər Əliyev Fondu-nun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə milli musiqimizin təbliği ilə bağlı Parisdə caz, müğam kimi layihələrin baş tutması nəticəsində fransızlar bizim musiqiye maraqlı göstərilər. Fransızlar hər şeyle maraqlanan, azad ruhlu insanlardır. Onlar mütəmadi olaraq başqa mədəniyyətlər, musiqilərle maraqlanırlar. Misal üçün, mən konsert programı ilə çıxış edəndə, orada milli musiqilərimizə də kifayət qədər yer ayıriram və programının yarısı caz, yarısı isə milli mahnılarımızdan ibarətdir. Görürəm ki, həm dilişim, həm də musiqimizle maraqlanırlar.

- Hazırda Fransada hansı musiqilər daşa çox sevirlər və dinlənilər?

- İstilənilən dövrə klassikanın öz dinləyiciləri olub və bu yənə de belədir. Klassika heç zaman Fransada dəbdən düşməyib. Bu öz yerində. Hazırda Fransada ən çox sevilən musiqi repdir. Ona hip-hop deyirlər. Orada bu janr ən çox satılan musiqi növüdür. Gəncələr bunu daha çox dinləyir və maraqlı göstərilər.

- Bizdə ifaçıların əsas gəlir mənbələri el şənlilikləridir. Bəs Fransada vəziyyət necədir? Orada toy biznesi var mı?

- Fransada toyalar bir az fərqlidir. Bizdə toyu müğənnilər və aparıcılar idarə edir, onlarda isə DJ-lər. Müğənnini toy'a qonaq kimi dəvət edirlər və o, ya toyun əvvəlində vals oynanıllarkən oxuyur, ya da tort kəsilən zaman. Bu zaman da bəyələ gelinin secdiyi mahni yer alır. Toy edən cütlükler toylarında hansı musiqilərin səslənəcəyini əvvəlcədən müəyyənleşdirirlər. Fransada toydan əvvəl şərab içilir, tanışlıqların əsası qoyulur. Bu ərefədə caz dinləməyi çox sevirlər. Həmin tanışlıq mərasimində canlı ifa etmək üçün ifaçılarla müraciət edirlər. Fransada ifaçıların əsas gelir

çətinlik yaşamadım. Düzdür, Fransaya yeni gələndə yeməklərlə bağlı çətinlik çəksəm də, sonra öyrəşdim. Hərdən Azərbaycan yeməkləri də bışırırməm. Bizim milli yeməklərimizin hazırlanması çox vaxt aparır deyə, orada asan başa gelən yeməklər hazırlayıram. Çalışıram ki, uşaqların yeməyinə çox diqqət yetiririm. Fransanın yeməkləri çox zəngindir.

- Bəs həyat yoldaşınızla necə tanış olunuz?

- Onunla tələbə vaxtı tanış oldum. Erik kimisi biri ilə ailə qurdugum üçün çox xoşbəxtəm.

- Valideynlərinizin Erikə münasibeti necə oldu?

- Ailəm hər zaman mənə güvənib, Terənə nə etmək lazımdı olduğunu yaxşı bilir, deyiblər. Ona görə də heç zaman məndən nigaran qalmayıblar. Anam fransız ruhu ilə böyüyüb. Babam anımın adını Luiza qoyub. Anama deyirdilər ki, özünüz Laçında anadan olmuşsun, adınızsa Luizadır.

- Siz Şərq təfəkkürü ilə böyümüşünüz, həyat yoldaşınız isə Qərb. Bu sizin ailədə hər hansı problem yaratmadı?

- Ailədən, insanlardan çox şey asılıdır. Mən öz yarımı tapmışam. Yoldaşımıla tanış olanda mənə ele gəldirdi ki, biz 10 ildir bir-biri-mizi təriyir. O, Azərbaycana bəlkə də 15 dəfə gəlib. Azərbaycanı çox sevir, mətbəximizin vurğunudur. Tez-tez mən deyir ki, lüləkabab, dolma bişir. Mən onunla çox xoşbəxtəm.

- Musiqi ilə ölkələr arasında nə dərəcədə dostluq münasibəti qurmaq olar?

- Musiqi sərhəd tanır. Onunla bir çox məqsədlərə nail olmaq mümkündür. Avropa Oyunları zamanı Fransa milli televiziyasında şərhçi oldum. O yaxşı alındı ki. Mənə dedilər ki, Azərbaycanı tanıyırsınız, canlı efirdə rahat danişa bilərsiniz. Mən de yaranan füsrətdən istifadə etdim. Orada Qarabağdan da danışdım. Redaktor kamerası arxsında nə qədər etiraz etsem də, mən Qarabağ həqiqətlərini dünyaya çatdırırdım. Verilişdən sonra mənə dedilər ki, sizin danişdiqlərinə haqqında o qədər de məlumatınız yox idi. Avropa Oyunları zamanı ordakı həmkarlarım bildirdilər ki, siz ermənilərlə müharibə vəziyyətindəsiniz, ancaq yene de onların nümayəndələrinin öz ölkənizdə qəbul edirsiniz. Dedim ki, bu, Azərbaycan prezidentinin sülhmeramlı addımıdır. Bu o deməkdir ki, biz sülhün tərəfdarıyıq. Məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasını istəyirik. Onlar buna çox təəccübənləmişdilər. Aprel döyüşlərində ermənilər özlərini Fransada elə təqdim etdilər ki, guya bizimkiler onları bombardman edir, öldürürələr. Ancaq mən onlara izah etdim ki, bu, özünümüdafidir. Əger biz güllə atrıqsa, buna haqqımız var. Orada erməni mənşəli jurnalistlər çox canfəşanlıq edirlər. Fransada bununla bağlı sənədli ədəbi veriliş verdilər. Guya erməni əsgərləri güllələrin altında qalıb. Mən isə öz iradımı bildirdim və dedim ki, o ölen əsgər yad torpaqda nə axtarırdı ki? Orada informasiya verilir ki, ermənilər Qarabağı zəbt ediblər. Bunların hamısı düşünləmiş bir siyasetdir. Onlar bizi işğalçı dövlət kimi tanıtmağa çalışırlar. Efir vasitəsilə dedilər ki, guya onları gülləyirik. Onlara davamlı hücumlar edirik. Məlumatlı belə çatdırırlar. Bismil de borcumzur ki, bu yalanları ifşa edək. Fransızların bir atalar sözü var: "Yalançı na qədər çox çığırda da, bu o demək deyil ki, yalan doğruya çevirilir". Çalışıram ki, onlar məqsədlərinə nail olmasına. Canlı yayımından istifadə etdim. Dedim biz qəçqinlərimizin sayı üzrə dünyada birinci yerdeyik, 1 milyon qəçqinimiz var. Heç kimin öz torpağından öz torpağına qaçan qəçqini yoxdur. Mən danişdiqə onlar çox təəccübənlərdilər.

- Bəs o şərhədən sonra təzyiqlərlə üz-leşmədinizi?

- Xeyr. Mən siyasetlə meşğul olmurmam. Sənətimlə meşğul oluram. Danışmaq imkanım olsa, danışıram. Mən Qarabağda anadan olmuşam. Nə var onu deyirəm. Hələ ki təzyiqlərlə üz-leşməmişəm. Hər zaman hər şey diplomatik həll olunub. Mən "Sarı gelin" mahnısını oxuyanda, erməni mahnısından deyirlər, bunu qəbul edə bilmərəm. Onların deməklər ilə deyil ki. Hərdən deyirəm ki, mahnının adı "Sarı gelin"dir. "Sarı" da, "gelin" da bizim sözdür. Onlara sözün kökünü izah edirəm. Ele "Dolma"nın özü doldurmaq sözündən gəlib. Bu o deməkdir ki, yarandığı yer həradır. Ermənilər bizim hər şeyimizi oğurlayırlar, öz adalarına çıxarırlar. Onlar xaricdə çox güclüdür. Biz sussaq, onlar şer və böhtənlərinə başqalarını da inandıra bilərlər.

Xeylə Reis